

Nevyzpytatelnost ruské rulety

Divadelní režisér a básník **JAN BORNA** žije už přes dvacet let s nezvanou „přítelkyní“. Roztroušená skleróza už mu znemožnila chodit a psát prsty na klávesnici. On se ale nevzdává – básně prý bude psát očima. Přes statečné odhodlání jeho veskrze laskavý humor chvílemi zčerná jako noc.

Několik let jste upoután na vozík. Jak se vám žije s faktem, že fyzicky to jde od deseti k pěti? Měl jsem období těžkých depresí, ale naučil jsem se je díky paní psychiatrice Kmuníčkové zvládat. Když jsem pochopil, že deprese je normální průvodní jev mé nemoci, a začal jsem se k ní tak chovat, pomohlo mi to. Ale byly časy, kdy jsem tady seděl, koukal na auto venku a měl pocit, že k němu nedojdu. A taky bych v té chvíli nedošel, a to jsem normálně chodil. Jen jsem zíral do jednoho bodu. Pak jsem nemoc přijal a začal jsem být klidnější. Když mě přepadne úzkost? Patří k tomu. Myslím, že mi pomáhá i to, že jsem nikdy nepropadl do fáze Proč zrovna já? Nikdy jsem neměl tendenci obviňovat druhé. Musím říct, že mezi invalidy je určité procento úžasných lidí a docela velké procento těch, kteří nenávidí svět, ostatní lidi a všem všechno závidí.

Museli takoví být už předtím, nebo s nimi tohle udělala nemoc?

Nemoc nebo postižení asi nejružnější předpoklady a zárodky strašně umocní. Hodně lidí se s nemocí nedokáže vyrovnat. Taky dnes trávím i devět hodin denně u stolu, na vozíku, u počítače, který ovládám jen stěží, ale umím si to užít. Nemůžu listovat knížkami? Tak čtu PDF, koukám na filmy. Těší mě to. Víím, že jiní skáčou s padákem, a já nemůžu, ale nebudu se tím přece trápit. Jediné, po čem se mi někdy zasteskne, je lyžování. Býval jsem velký lyžař, svou ženu jsem potkal jako instruktor lyžování, takže bych někdy lyžoval, to jo, ale neříkám si, že jiní jsou svině, když můžou lyžovat.

Jak se svými zdravotními komplikacemi zvládáte práci režiséra?

V tandemu s Mirkem Hanušem (*herec a režisér Divadla v Dlouhé, pozn. red.*). Většinou přijdu s tím, co budeme dělat, nastavím základní nasměrování, pak spolu půl roku inscenaci připravujeme. Následuje realizace, čili hlavní úlohu při režii přebírá Mírek, je na jevišti. Já sedím v hledišti, jsem na každé zkoušce. Všechno konzultujeme, mluvím s herci, s techniky. Divadlo pro mě vždycky znamenalo především týmovou práci. A dodnes to tak je. Díky tomu ho můžu dělat dál.

Kdysi jste mě velmi pobavil vyprávěním o tom, jak jste s kolegy vážně rozbírali nad smyslem divadelnické práce – pak začalo představení pro děti a uprostřed se zvedla holčička a na celý sál povídá...

„Asi budu kadit.“ Jo. Asi budu kadit je naše záchrana. Nádherné. Asi budu kadit nám vždycky připomene, že se nesmíme brát moc vážně. Není nic strašnějšího, než když se dojíme sami nad sebou. To je peklo, není nic hrozněj-

šího. Když slyším některé pány herce a paní herečky, jak se dojímají, jak jsou lidští, aby v hraní byla „člověčina“, aby mělo „srdíčko“. No, to bych šel hned... A taky „miluju“ píseň, kterou tihle herci milují: „My jsme ti blázni, blázni z povolání, my jsme ta banda, banda kašparů.“

Nejste z těch, kdo odmalička toužili hrát divadlo, že ne?

To ne. Miloval jsem Voskovce a Weri-cha, od osmi let jsem uměl nazpaměť celé forbíny. Miloval jsem Horníčka, Suchého, Skoumala a Vodňanského. Ale při klasickém činoherním divadle jsem se odmala trochu styděl. Vlastně dost. Bylo mi trapné za to prožívání a procitování.

Kdy jste vzal divadlo na milost?

Když jsem na gymplu objevil Ivana Vyskočila a pochopil, že divadlo může vypadat jinak. Pak začalo do Prahy jezdit Činoherní studio z Ústí nad Labem – v éře Ivana Rajmonta – a najednou jsem viděl třeba Čechova a vůbec jsem se nestyděl, naopak, byl jsem nadšený. Později jsem objevil Provázek, ale hlavně HaDivadlo, Provázek mi byl vzdálenější. Oni žonglovali, chodili na chůdách a řvali velké pravdy, Petr Oslzlý se bičoval kabelem, to mi bylo zase trochu trapné. Ale HaDivadlo jsem miloval. Hlavně Arnošta Goldflama. Hráli o tom, jak jsme nešikovní, trapní, nemotorní, ale uvnitř bohatí. Ta nedokonalost se mi líbila. Od Arnošta jsem se moc →

TEXT LENKA NEJEZCHLEBOVÁ
FOTO KAREL ŠANDA,
DIVADLO V DLOUHÉ / MARTIN ŠPELDA



naučil. Většina režisérů si vybere text a hledá ideální obsazení, ale pak je strašně štve, že nemají Dustina Hoffmana, že jejich herci jsou trochu nešikovní a nejsou tak pohlední, herečky jsou trochu tlusté a trochu ošklivé. Od Arnošta jsem se naučil jiný přístup – mám svoje milé, i když možná někdy trochu nešikovné, trochu tlusté, trochu šmajdavé herce a pro ně vybírám práci. Nehledám ideální lidi.

Než jste šel studovat režii, absolvoval jste teorii kultury a navštěvoval divadelní vědu. Pomáhá vám teoretická znalost divadla, nebo spíše ne?

Jan Grossman, jeden z nejvzdělanějších českých režisérů všech dob, říkával, že všechno, co nastudoval, musel zapomenout, aby mohl začít režirovat. To znám. Jakmile jsem začal přemýšlet nad nějakým textem a napadlo mě, jak bych ho mohl udělat, hned mi začalo naskakovat, že tak ho už dělal ten a ten v tom a tom roce. Pokaždé jsem na vědomosti musel trochu zapomenout. Každý potřebuje pro inspiraci něco jiného. Někdo se ožere, jiný musí mít milenku, další melancholicky přemítá v přírodě. Já potřebuju študovat, číst souvislosti, pak mi to naskakuje, v tom mě divadelní věda formovala. Už zmíněný Grossman taky říkal, že divadlo se nesmí brát moc vážně, ale je nutné dělat ho pořádně. Fakt je, že dnes se spíš setkávám s tím, že se divadlo bere moc vážně, ale dělá se nepořádně.

S lidmi z Divadla v Dlouhé jste kdysi zakládal Dejvické divadlo. Jste spolu už dvacet pět let. Není to příliš dlouho?

Pro mě ne. A je to nádhra. Člověk nesmí zradit nebo ztratit svou generaci. Je důležité být se „svými“ lidmi, mají totiž stejnou zkušenost. Stačí jedna věta a rozumíme si. To je strašně cenné. Víte, strašně věřím na souborové divadlo, naopak moc nevěřím takzvaným projektům, ty dnes frčí. Lidi se dají dohromady, něco spolu jednorázově vytvoří a zase se rozejdou.

Trend je ale jasný, takových projektů přibývá a bude přibývat. Co je na nich špatného?

Abych se dostal do určité hloubky témat, spoustu prvních nápadů musím zahodit. První nápady totiž máme všichni stejné. Až když se námětem zabývám a ohledávám ho opravdu dlouho, dostanu se do pater, která jsou i pro mě samého překvapením. Jedině tak můžu k těmto patrům přivést i ostatní lidi. Projekty jsou často jen záminkou pro sestavování skupin krásných, mladých, prsatých holek a svalnatých kluků, kteří umějí zpívat, tančit a dělat roznožky. V Americe přijde na konkurs na velký projekt pár tisíc lidí, dva vyberou, když zestárnou o pár let, už je nastartovaných dalších deset tisíc.

Stále existují scény, které hrají i méně komerční kusy třeba pro méně diváků.

Samozřejmě, ale je jich méně a méně, tlak komerce na rychlý a dobře prodejný výsledek je obrovský. Nezávislé divadelní skupiny, to už je venku mýtus. Ale jsou umělci, kteří hledají způsoby, jak se s tím vypořádat. Třeba Peter Brook udělá představení, které chvíli hraje v Paříži, kde „na Brooka“ přijdou všichni snobové. Vydělá peníze, jeho herci udělají potřebné PR, vyfotí se s nějakými produkty v ruce, ale pak se všichni sbalí a odjedou hrát na africký venkov. S Petrem Brokem jsem měl možnost pracovat začátkem devadesátých let ve Vídni. Bezvadný dědek.

Pak jste ale jel režirovat do Ameriky, kde na vás poprvé naplno zaútočila nemoc.

Se svou přítelkyní sklerózou žiju od roku 1993. Amerika, to bylo maso. Rána. Zničehonic. Najednou jsem začal vidět dvojité, úplně jsem ztratil sílu, za měsíc jsem zhubl třicet kilo. Kdoví, proč se nemoc rozjela právě tam, možná ji popohnal stres. Byl jsem ztracený, sám. Řeč jsem uměl jen trochu. Režiroval jsem hru *Tango* od Sławomira Mrożka. Krásný moderní text, moje ambice byla spojit tuto konverzační komedii

*„Po zadku
sjíždím z hor/
Odřená prdel
brání stesku/
chtěl bych
zemřít jako mol/
při letu
a za potlesku.“*

s výtvarným obrazem. Práce s herci, výtvarníkem a kolektivem byla úžasná a otevřená, ale všechno leželo na mně. Nikdy jsem si stres moc nepřipouštěl, nemíval jsem obavy, že selžu – tak se to povede, nebo ne, no co –, ale podvědomí asi pracuje za nás. Ataka nemoci mě skolila.

Měl jste zdravotní problémy už dříve, ale prý vás posílali plavat. Jak to bylo?

Stalo se mi, že jsem šel po ulici a najednou na mě padla obrovská únava, musel jsem si lehnout na chodník a patnáct minut jsem spal. Vyprávěl jsem o svých stavech doktorům a ti říkali: „Nesmíte se tak sledovat. Vy se moc sledujete. Chodte třeba plavat.“ Tak jsem chodil plavat. Katastrofa. Měl jsem vůli, že „únavu“ urvu, že ji dám, že na ni vyzraju, proto jsem plaval třeba sto bazénů denně. Tím jsem se dohuntoval. Takhle „vyplavaný“ jsem jel do Ameriky.

Dostal jste se v USA k lékařům?

Rovnou k jednomu z nejvyhlášenějších amerických neurologů. Přede mnou léčil anglickou královnu a Françoise Mitteranda (*bývalý prezident Francie, pozn. red.*). Totiž – jeho žena u mě v Ohio hrála. Byla to bývalá perská princezna, dcera bývalého

iránského šáha, kterou rodiče při převratu schovali do kontejneru a poslali lodí do Ameriky. Přežila to, vylodila se. Najednou byla sama v Americe, holka zvyklá na palác. Ale naučila se anglicky, vystudovala medicínu, stala se lékařkou a k tomu hrála divadlo. A vdala se za toho špičkového neurologa. Odvezla mě k němu, když mi bylo blbě, netušil jsem, ke komu jedu. Přijeli jsme na obrovské parkoviště, uprostřed barák velký jako Máj nebo Kotva, to byla jeho klinika, měl v ní všechno. V roce 1993, kdy v Čechách bylo pár magnetických rezonancí, měl jednu on sám ve své klinice. Venku stála nablýskaná auta slovných právníků. Číhali na lidi, kteří šli ven: „Nebolí vás hlava? Nestresoval vás? Nezhoršil se váš stav?“ Snažili se ulovit potenciální žalovatele, aby vysoudili odškodné. Velká část peněz, které se tomu doktorovi platily, šla na právníky, aby se v případě sporu ubránili.

Co říkal americký expert, když vás vyšetřil?

Úplně jsem mu nerozuměl, moje angličtina nestačila, ale zpětně bylo jasné, že hned od dveří pochopil, o jakou diagnózu jde. Vysvětloval mi, ať jsem pokud možno v klidu a hned po návratu do Čech spěchám do nemocnice. Podle něho jsem měl být rád, že se vracím do Čech – byl na inspekční cestě v Německu a takovou špinu a hrůzu, jaké viděl v německých nemocnicích, mi nepřál. Zeptal jsem se tedy, jestli byl u nás. Nebyl, ale tak strašně jako v Německu to prý být nemůže.

Asi by se divil, že?

To jo. Teď už je to jinak, ale tehdy?! Na pokoji vhodném tak pro čtyři pacienty nás bylo osm. Z okna nebylo vidět ven, jak bylo špinavé. Jednou ráno mě v půl páté vzbudila sestra a hned mi dezinfikovala předloktí, že mi dá injekci. Mně byl obal léku povědomý, takže jsem se ohradil – chtěla mi píchnout inzulin, spletla si pokoj. No, peklo. Ale jedním dechem musím říct, že jsem potkal i spoustu úžasných doktorů a sester.

Nemocnice v roce 1993 a 2015, to je jako nebe a dudy, ne?

Obrovský pokrok. Vybavením jsme srovnatelní se Západem. Ale zdravotnictví má pořád své mouchy. Když jsem onemocněl, v republice bylo pár rezonancí a čekalo se na ně několik měsíců. Dnes ji má skoro každá venkovská nemocnice, utratily se za ně miliardy a miliardy. Jenže málokdo umí snímky „číst“, takže se sice nacvakají, ale čeká se na těch pár odborníků, kteří je umějí vyhodnotit.

Jak jste vypadal po návratu z Ameriky?

Nádhra. Šestapadesát kilo, jedno oko otočené bělmem ven, viděl jsem dvakrát. Odvezli mě do Krče, kde působil pan profesor Jedlička, kapacita přes sklerózu. Okamžitě všechno poznal. Jenže, zrádce, rok a půl nato bohužel umřel. Trvalo dalších deset let, než jsem našel někoho, kdo by se o mě staral.

Proč to trvalo tak dlouho?

Moje blbost. Dostal jsem se k jednomu primáři a čtyři roky jsem se odhodlával, než jsem od něho utekl a našel si skutečnou péči.

Tipnu si – bylo vám to hloupé...

Jo, jak se píše ve Švejkovi: „Každě slušnej člověk, když se ráno probudí, by měl dostat lopatou přes dršku, aby se srovnal.“ Tehdy už byly léky první volby, ale on mi pořád dával minidávku kortikoidů denně. Prosral jsem ty první, nejdůležitější roky, dávno jsem se mohl léčit lépe.

Tehdy vás ještě uvedli do původního stavu. Na přelomu tisíciletí jste se po divadlech pohyboval ještě bez berlí.

Tak ta nemoc funguje. Nejdřív – třeba i několikrát – prudké zhoršení a pak návrat do původního stavu. V té době je potřeba zavést léčbu. Dnes je na takové úrovni, že když ji lékaři chytanou na začátku, můžou být lidé mnoho let bez příznaků. Až o hodně později může nemoc přejít do progresivní fáze. Ale nikdo neví, kdy se to zlomí, jak rychle se bude rozvíjet a co se bude dít. Roztroušená skleróza je ve skutečnosti zánět obalů nervů. Tělo si usmyslí, že obaly nervů jsou nepřítel, a imunita vyšle do boje bílé

krvinky – vznikne zánět, obal praskne a pod ním odumře nerv. A nelze předvídat, který nerv je na řadě.

Ruská ruleta?

Hodně velká ruleta. Proto se jí říká roztroušená skleróza, může totiž postihnout banální nerv, ani to nepoznáte, nebo napadnout nerv naprosto zásadní. Četl jsem kdysi úkol v přijímacím testu na Oxford: „Máte rybník, v rybníku je řasa, druhý den dvě řasy, pak čtyři, osm a tak dále. Kdy je rybník z poloviny zaplněn?“ Odpověď zní: „Jeden den předtím, než je rybník zaplněn celý.“ Příklad ukazuje nejen princip ekologické zkázy, ale i příběh téhle nemoci. Jeden den pohoda, druhý den nula. Znam lidí, kterým je pětasedesát a lehce napadají →

JAN BORNA (55)

● **Narodil se v Příbrami, ale od té doby se do ní nepodíval a nepodívá, prý aby v rodišti jednou mohl mít pamětní desku: „Zde se narodil, ale nikdy zde nebyl.“ Vystudoval teorii kultury na FF UK a režii na DAMU, dokud mu nemoc dovolila, taky zde učil. Působil v mnoha divadlech, před 25 lety zakládal Dejvické divadlo, ale později odsud se „svými“ lidmi odešel a spoluzaložil Divadlo v Dlouhé. Specializuje se na tvorbu pro děti a na rodinné divadlo, k jeho nejúspěšnějším inscenacím patří *Kdyby prase mělo křídla*, *Malá vánoční povídka*, z inscenací pro dospělé pak série kabaretů (*Vian-Cami*, *Kainar-Kainar...*) či *407 gramů z Bohumila Hrabala*. Jako básník má na kontě pět sbírek (*Malé prosby*, *Veselá čekárna*, *Krajina nad parapetem*, *Na dosah* a *O lásce a o ničem*). S manželkou Indirou (jméno jí dal otec indolog) má dospělé syny Matyáše a Šimona.**

na levou nohu, znám i lidi, jimž je dvacet a leží ochrnutí v posteli.

Mám známého, který má „eresku“ a hodně kouří trávu. Dělá mu dobře. Jakou zkušenost máte s konopím vy? Měl jsem tolik trávy, že kdyby přišli z protidrogového, dostanu třicet let. Když v roce 1993 nebo 1994 vyšel první článek o účincích konopí při skleróze, učil jsem na DAMU. Přišli za mnou studenti a říkali: „Pane Borno, kdyby vám to pomohlo,“ a dali mi igelitové tašky s trávou. Nacpal jsem je do jedné větší igelitky a převážel z fakulty domů.

To se za vámi musela táhnout vůně jako fialkové „duchy“ za moskevskou dámou.

No právě. Všichni feťáci a huliči na mě mrkali, že jako vědí. Já jsem netušil! Mně vůbec nedocházelo, že každý pozná, co vezu, neměl jsem žádné zkušenosti. Přijel jsem domů a žena málem omdlela: „Ty jsi vůl, za to jsi mohl dostat deset let.“ Měl jsem nejméně kilo marjány.

Takže pomáhá? Kouříte ji?

Mám vaporizér (*přístroj sloužící ke vdechování účinných látek, pozn. red.*), je na to nejlepší. Proti roztroušené skleróze nepomáhá THC, ale jiné složky z konopí, takzvané kabinoidy. THC může naopak pěkně uškodit. Ta nemoc je totiž často spojena s depresí, kterou THC umí nastartovat. Když jsem marihuanu ze začátku zkoušel, bylo mi druhý den psychicky tak blbě, že jsem se jí pak bál. Teď mám hlavně speciálně šlechtěné léčebné konopí, kde je THC málo, naopak účinné látky víc. Pomáhá krásně, uvolňuje spasmata, křeče – obrovská úleva. Problém je, že v lékárně stojí dávka léčebného konopí tři tisíce korun, speciální lék vyrobený z konopí vyjde třeba i na osmnáct tisíc měsíčně, ale dávka od dealera stojí tři stovky.

Vy máte dealera?

Neřekl bych, že dealera, protože „neděluje“. Ozvaly se mi mraky lidí, kteří mi chtěli dodávat marjánu, ale pak se objevil kluk, který pěstuje tu lékařskou, má speciální semínka z Izraele.

Přijel a dovezl mi jí tašku. Nic za ni nechtěl, že ji dává lidem, kteří ji potřebují. Část mám naloženou támhle ve flašce ve slivovici. Když si dám večer panáčka, bolesti povolí. Maminka mi zase připravuje mast podle složité receptury, vaří se tři měsíce. Taký úžasně pomáhá. Představte si křeč v lýtku, my sklerotici ji máme v rukách a nohách furt. Jinak je samozřejmě spousta léků, ale to víte, všechna léčba je vyhánění čerta ďáblem.

Sedíme u vás v kuchyni, na stole máte notebook. Jak pracujete, když nemůžete hýbat prsty?

Ani se neptejte. Pracuju strašně rád, ale problém je, že obvyklým způsobem už psát nemůžu. Pohnu jen pěstí. Proto mám tuhle velkou „myš“ (*plastová krabička s velkou koulí, pozn. aut.*), kterou můžu ovládat i sevrnou pěstí a tak surfovat po internetu, otvírat soubory i trochu psát na klávesnici na obrazovce. Naštěstí mám partu šikovných ajťáků, říkají si Spektra, vymýšlejí moderní kompenzační pomůcky při práci s počítačem, občas mi pomůžou. Už brzo budu díky nim ovládat počítač očima.

Očima? Jak takové ovládání funguje? Pod monitor se dá čip, který „přečte“ moje oči – zaměří je a naučí se pracovat s jejich pohybem. Kam se pak podívám, tam najede kurzor. Když pohledem zůstanu na místě – určím si, jak dlouho –, počítač to vyhodnotí jako kliknutí.

Hlasové ovládání nepoužíváte?

To je těžké, špatně mluvím. Mám diktovací software na převod řeči do textu, což je dobrá věc na poznámky, na jednoduché texty, ale píšu i básničky. A poezii on nedá. Jakmile řeknu: „Večerní máj byl lásky čas“, stroj je v prdeli. Těším se, až budu psát očima.

Jaký bude titul další sbírky?

Ano: A pak mé oči umdlely...

Pár vašich básniček jsem si našla.

Třeba tuhle: „Nalevo borovice, na-pravo smrč/ a uprostřed opadávám já./ Stojím po kolena/ sám v sobě/ a pořád se neznám/ o nic víc./

Jediné, co vím, je,/ že Holanovi by

se tato básnička nelíbila,/ ale Holan za mě moč neudrží.“ Čtu v ní vaši nemoc, mýlím se?

Ne. Do jakékoli tvorby promítám sám sebe, ale snažím se psát tak, aby lidi nemuseli moji nemoc prožívat. Moje oblíbená je: „Po zadku sjíždím z hor/ Odřená prdel brání stesku/ chtěl bych zemřít jako mol/ při letu a za potlesku.“

Paráda. To bych si taky přála.

Vidíte. Doufám, že to platí i pro nesklerotiky. Dřív jsem o své sklerotické zkušenosti psal asi víc, ale má poslední sbírka *O lásce a o ničem* je milostná. Je v ní jedna báseň o tom, jak se milují dva vozíčkáři. Snažím se, aby mé texty byly trochu veselé. Jsem druhý český sklerotický básník. Oldřich Wenzl napsal tři sbírky, zemřel, když přijeli Rusáci. Byl skvělý.

Během dvaceti let s nemocí jste asi narazil na lečjaké nešvary českého zdravotnictví. Co vás štve nejvíce?

Péče o invalidy – hlavně zneužívání sociálních služeb – je jeden z největších kšeftů. Například v roce, kdy jsem se zhoršil na nohy, mi každý měsíc nabídli nové berle. Dvanáctery. Už u druhých jsem říkal, že přece jedny mám, k čemu další, když mám jen dvě ruce. A oni: „Nevadí, jsou zadarmo.“ Když jsem potřeboval udělat plošinu kvůli vozíku, našel jsem brněnskou specializovanou firmu. Černým volvem přijel borec, tolik zlata, co měl na sobě, jsem v životě neviděl. „Nazdáár, co potřebuješ?“ spustil. Když jsem mu záměr vysvětlil, chtěl prorážet díru do stropu, což nebylo nutné a navíc by to stálo obrovské peníze. „To neřeěš, do milionu a půl se vejde, zaplatí to sociálka,“ halasil on. Rozloučili jsme se, našel jsem jiné kluky, udělali mi plošinu za tři sta padesát tisíc. Podpora je docela velká, nemůžu si stěžovat, ale tihle šmejdi v tom umění chodit, takhle se drbe stát. Z cizího, veřejného krev neteče. Na mrzácích se dělá kšeft. Normální obinadlo stojí dejme tomu padesát korun, obinadlo pro invalidu několik set – zaplatí je sociálka.

Co léčitelé? Máte s nimi nějakou zkušenost? Řekla bych, že nejste typ, který by na ně slyšel, nebo ano?

Ale to víte, že jo. Považuju se sice za velmi racionálního člověka, nikdy jsem neměl sklony léčitelství věřit, ale v určité chvíli, když lékaři říkají, že už nemůžou nic víc dělat, asi každý propadne pokušení to zkusit. Sice nevěříte, ale říkáte si, co kdyby. Co jsem zkusil nesmyslů, potkal podvodníků a hajzlů, koupil blbosti?! Například jsem si v Polsku nechal analyzovat vlasy. Na základě rozboru mi stanovili dietu, tři měsíce jsem ji dodržoval; stálo mě to asi padesát tisíc. Nebo mě kolegyně zblblá, ať jedu za biotronikem, který vysílá energii rukama. Týden jsem byl v jeho „zařízení“ – to je takový podvodník! Zoufalost mě hnala do blbostí. Racionálně mi bylo jasné, že jsou to pitomosti, ale co kdyby na nich něco bylo. V té ob-

lasti je spousta příznivků. Nedávno u mě zazvonil jeden až ze Šumavy, prý léčí pohledem. Dnes už je tvrdě posílám do hajzlu, ale trvalo mi to dlouho. **Všechny šmahem? Žádný z nich vám ani trochu nepomohl? Třeba jen psychicky?**

Kdysi jsem potkal babi Radnickou, paní Kamenickou, nejslavnější bylinkářku, možná jste o ní slyšela. Šarlatánům říkala senzidebilové, nenáviděla je. Sama léčila pomocí čajů. Měla neuvěřitelné a prokazatelné výsledky. Léčba byla racionální, byla v ní obrovská moudrost a zkušenost. Ale u čeho mi zůstal rozum stát, byla její diagnostika, dodneška ji nerozumím. Byl jsem u ní v osmdesátých letech, dávno před „ereskou“. Měl jsem na plicích bacila – dusil jsem se, antibiotik jsem sežral metrác, ale nikdo nemohl přijít na to, co mi je. Dovedla mě k ní její vnučka, s níž jsem

chodil. Před bytem čekala fronta lidí, které jsme předběhli. „Jdu za babičkou,“ hlásila moje holka a nahoře řekla: „Babi, tady ti vedu kamaráda, je mu nějak blbě.“ Babička se na mě vrhla, pět minut mě držela za ruce a pak mi dala tašku banánů. Když jsme vypadli ven, přítelkyně říkala, že babičku nikdy s nikým neviděla takhle mluvit a že jí, vlastní vnučce, banán nikdy nedala.

Ale co ten bacil?

Skoro se stydím to vyprávět. Dones tomu nerozumím. Příště jsem babi Radnické přinesl moč. Dala ji do zkumavky a míhala s ní jako že nad kahanem, jenže byla skoro slepá a míhala úplně mimo kahan. A na jednu řekla, jak se ten bacil jmenuje. Dala mi byliny na čaj a sirup, měl jsem je dva měsíce brát. A mně se fakt postupně ulevilo. Šel jsem pak k doktorům, plíce se ukázaly jako →

▼ PLACENÁ INZERCE

Tchibo

**2 499,-
1 499,-**

Cafissimo

Váš domácí kávový bar

tchibo.cz

✂ ----- ✂

2 908201 302030 >

Akce se vztahuje na kávovar Cafissimo Classic od 30. 9. do 18. 10. 2015. Akční cenu získáte **po předložení této stránky v kamenných obchodech Tchibo** nebo po zadání slevového kódu **INTERVIEW1015** na e-shopu **www.tchibo.cz**. Akci nelze kombinovat s jinými akcemi a slevami. Pouze do vyprodání zásob.



Jan Borna
v diskuzi
s herečkou
Naďou
Vicenovou.

zdravé – po strašně dlouhé době, kdy nevěděli, co se mnou. Když jsem jim řekl název bacila, koukali na mě, ale mně bylo trapné přiznat, že mi jméno možného původce potíží řekla babi Radnická. Přemluvil jsem je, aby mi udělali výtěr a poslali ho na kultivaci. A představte si, ve vzorku identifikovali antigeny bacila, kterého babi určila. Nic podobného jsem nezažil. Její recepty a byliny mi starost nedělají, na spoustu obtíží prokazatelně fungovat můžou a ona neléčila všechno, některé lidi posílala k jiným – ty máš tohle a tohle a to já neumím, s tím si dojdí za primářem tím a tím. Ale ta diagnostika! Snad nikdy jsem to nikomu nevyprávěl, protože sám mám problém tomu uvěřit, ale diagnostikovala i mého tatů.

Povídejte.

Někdy v osmdesátých letech tátovi řekli, že má vážnou střevní nemoc, myslel si, že je s ním amen, dlouhodobě krvácel z konečníku. Vzal jsem jeho moč a šel k babi Radnické a ona začala zase míhat močí mimo kahan: „Tatínek měl bouračku, vid“, můj táta měl v roce 1962 bouračku, málem smrták, „a měl poškozený játra, vid“, doktoři si mysleli, že má prasklá játra, měl na to umřít, „ale nebyly to játra, vid“, ne, pak se ukázalo, že to nejsou prasklá játra, přežil, „ale od té doby má blokaci jaterní funkce a teče mu krev, vid“, ze zadku, vid“, míhala mimo kahan. A dala mi pro něho mix bylin a recept. Táta to začal pít a za tři neděle přestal krvácat a je tu dodnes relativně zdravý. Šmarja, stydím se to vyprávět.

A nemohla bábe o tátově nehodě referovat vnučka, vaše přítelkyně?

Tohle nevěděla. Kdyby táta tušil, jak ho diagnostikovala! To jsem mu nikdy neřekl. On, racionální inženýr, si tyhle bylinky dodnes pěstuje na zahrádě a čaj z nich pije furt. V tom není nic nadpřirozeného, ale v té diagnostice – ta je mimo měřítko, radši nad tím nepřemýšlím. Ale zažil jsem to. **Vztahy lidí s roztroušenou sklerózou se často rozpadají, vy se svou ženou držíte pohromadě. Co vám pomáhá?**

Žije s tím celá rodina. Bojují. Snažím se je svou nemocí netraumatizovat. Moje diagnóza přišla asi pět let poté, co jsme spolu začali chodit, a skoro dvacet let jsem jakž takž fungoval, průser s vozíkem přišel asi před osmi lety. Do té doby jsme si stihli udělat „historii“. Ale představte si, že si vezmete zdravého chlapa a za pět let máte trosku? Největší sviňárna této nemoci je, že skolí lidi, kteří si společnou historii ještě nestihli udělat. Milujete ho, ale je to cizí člověk a na jednu nemohoucí cizí člověk. Proto se přes devadesát procent sklerotiků rozvede. A nemůžeme to nikomu vyčítat a nikoho za to soudit. Nemoc mě už od začátku ovlivňovala a žila s námi v našem vztahu, ale snažil jsem se, aby pro mou ženu nebyla traumatem. Ale – je mi padesát pět, děti vylétly z hnízda, měli jsme si teď s manželkou užívat, cestovat, jezdit lyžovat, v létě k moři. A to si teda tak úplně neužíváme. Velký obdiv k mojí ženě Indiře, umí žít zajímavý život, leccos podnikat sama, aniž se na mě vykašlala. Zároveň bych se na ni nemohl zlobit, kdyby přišla, abych se sbalil a šel do prdele. Ale musela by mě tam dotlačit. ■

MEZI ČTYŘMA OČIMA

Před patnácti lety jsem v Divadle v Dlouhé viděla inscenaci Jak jsem se ztratil aneb Malá vánoční povídka.

A spadla mi čelist. Zírala jsem, jak je možné udělat divadlo tak, že se děním na jevišti skvěle baví dospělí i jejich ratolesti. Režisérem toho zázraku byl Jan Borna.

Už tehdy žil se svou nemocí, ale ještě na nohou. Dnes je na vozíku, ale režíruje dále. A co ho neopouští, je hravost, fantazie a obrovský smysl pro humor. Přiznává, že skleslost na něho někdy padne – ani bych mu nevěřila, že je stále veselý invalida –, ale během dvou setkání a pěti hodin povídání, jsem se náramně bavila. Třeba když předváděl jednoho nejmenovaného herce z čeledi „prožívačů“ nebo když líčil své zážitky s šarlatány všeho druhu.

Kdybychom o té zákeřně roztroušené potvoře nemluvili, skoro bych zapomněla, že ji má. Když jsem pak vypadla ven a šla na autobus, přeskočila jsem kaluž, Źukala esemesku, u stánku si koupila kávu a při čekání listovala časopisem, docházel mi rozměr jeho postižení – nic z toho Jan Borna nemůže. Ale nezakysnul, nenadává na nespravedlnost světa, i když by mu to nikdo nemohl mít za zlé. Nevzdává se.

ENNIO MORRICONE

Legenda filmové hudby Ennio Morricone během celosvětového turné 60 let v hudbě vystoupí v Praze!

Ennio Morricone je synonymem pro filmovou hudbu. Jako jediný hudební skladatel v dějinách získal Oscara za celoživotní dílo. Na svých předchozích koncertech opakovaně vyprodal O2 arénu. Ennio Morricone se vrací do České republiky v rámci celosvětového turné „60 let v hudbě“. A čeští fanoušci mají být na co pyšní, protože Maestro Morricone bude na celém turné dirigovat Český národní symfonický orchestr.

O spolupráci s ČNSO Morricone mluví s nadšením: „Je to vynikající orchestr, opravdu mimořádný, a neříkám to jen tak ze zdvořilosti. Říkám to, protože je to čistá pravda. Ten orchestr je příkladem profesionality, příkladem uměleckého citu, prožitku a smyslu pro umění a také příkladem nadšení pro to, co dělají.“

Tour manager koncertu slibuje divákům velkolepou show - skvělý orchestr, velký pěvecký sbor s proslulou sólistkou Susannu Rigacci, dvě projekce, a především zbrusu nový program - výběr té nejlepší filmové hudby 20. století.

15. ledna 2016 v O2 aréně Praha

Vstupenky stále v prodeji v síti Ticketportal.

JVS
group

GTV lucis. PRIMAPOP OT ENERGY SERVICES RANDA HAVEL LEGAL Forbes deník EVROPA 2



ROYAL RUSSIAN BALLET

PETR ILJIČ ČAJKOVSKIJ
LABUTÍ JEZERO

12/12 PRAHA 13/12 BRNO 14/12 OSTRAVA

Mezinárodně uznávaný baletní soubor Royal Russian Ballet udělá tři zastávky na svém světovém turné v České republice. Předvede to nejlepší z ruského baletu - Labutí jezero od Petra Iljiče Čajkovského.

Věhlas ruské baletní školy je populární po celém světě a právě na tuto tradici navazuje svým baletním uměním soubor Royal Russian Ballet. Soubor, který nejen procestoval celý svět včetně exotických destinací jako je Kolumbie, Peru, Venezuela, Chile, Bolívie, Costa Rica, Ekvádor, ale sklízel velký aplaus i na domácí scéně v Rusku a na Ukrajině.

Pro ruskou premiéru Labutího jezera v roce 1877 si Velké moskevské divadlo vybralo za choreografa českého umělce Václava Reisingera. Ke klasickému ztvárnění baletu jak ho známe v dnešní podobě však nejvíce přispěl francouzský baletní mistr a choreograf Marius Petipa. Právě jeho nastudování se stalo kanonizovanou verzí baletu, která je dodnes živá. On vymyslel dynamická sóla černokněžníka a černé labutě, i známé choreografie ladné plujících labutí u jezera.

Royal Russian Ballet navazuje na toto zpracování, které položilo samotné základy ruské baletní školy. Krásný příběh o lásce a zradě bude příjemným zastavením v předvánočním shonu.

Vstupenky v síti Ticketportal.

GTV lucis. PRIMAPOP OT ENERGY SERVICES RANDA HAVEL LEGAL Forbes deník IMPULS Rádió

JVS
group

